



content/plugins/revslider/includes/operations.class.php on line 2020

**Warning:** "continue 2" targeting switch is equivalent to "break 2". Did you mean to use "continue 3"? in `/home/debtfree/public_html/wp-content/plugins/revslider/includes/operations.class.php` on line 2862

## Αναπαραστάσεις του Τύπου για τα Μνημόνια στην Ελλάδα. Ιδεολογικές διαφοροποιήσεις και επαλληλίες





## Αναπαραστάσεις του Τύπου για τα Μνημόνια στην Ελλάδα. Ιδεολογικές διαφοροποιήσεις και επαλληλίες

**Δρ Μάνος Τάκας**

Μέλος Εργαστηρίου Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, Διδάσκων Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας, City Unity College



This project is co-funded by the European Union and is part of the Citizens of Financial Justice Network. The contents of this paper are the sole responsibility of Debt Free Project and can under no circumstances be regarded as reflecting the positions of the European Union.

### Μάνος Τάκας

Μέλος Εργαστηρίου Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Διδάσκων Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας, City Unity College

Μπορούν τα Μέσα να μας «πείσουν»; Μπορούν να κατασκευάσουν την κοινωνική μας πραγματικότητα, ή απλά λειτουργούν ως «καθρέφτης» των κοινωνικών αναγκών και/ή των δημοσιογραφικών στρεβλώσεων, ως προπαγάνδα; Με ποιον τρόπο μπορεί ένα μήνυμα να μεταβάλλει τη στάση μας; Και πιο συγκεκριμένα, με ποιο τρόπο θα μπορούσαν οι ελληνικές εφημερίδες να νοηματοδοτήσουν την έννοια του Χρέους και να τη διαμοιράσουν στον κοινωνικό ιστό;



επικοινωνιακού διαδίου προς τον δέκτη, ο οποίος αποσωκοποιεί το μήνυμα ως έχει.. με αυτό τον τρόπο ορίζονται ουσιαστικά οι επικοινωνιακές μεταβλητές: η πηγή, το μήνυμα, ο δίαυλος, ο δέκτης και η επίπτωση (του μηνύματος στον δέκτη). Ο McGuire (1986) συνέδεσε τις επικοινωνιακές αυτές μεταβλητές με τα στάδια της πειθούς, δημιουργώντας έτσι τον κάτωθι πίνακα:

### Εισερχόμενα

	Πηγή	Μήνυμα	Δίαυλος	Δέκτης	Επίπτωση
<b>Εξερχόμενα</b>					
1. Έκθεση					
2. Προσοχή					
3. Ενδιαφέρον					
4. Κατανόηση					
5. Επεξεργασία					
6. Επιρροή					
7. Απομνημόνευση					
8. Υπενθύμιση					
9. Απόφαση					
10. Δράση					
11. Ενίσχυση					
12. Παγίωση					

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, ένα μήνυμα για να «πείσει» θα πρέπει να πληροί όλα τα στάδια. Παρά, όμως, την επιτυχία του μοντέλου, η προσέγγιση αυτή δέχθηκε κριτική αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του μοντέλου. Μια πρώτη κριτική αναφερόταν στο γεγονός ότι τα ορισθέντα στάδια της πειθούς δεν είχαν τελικά την πρόπουσα μεταξύ τους αλληλουχία και ότι «στάδια» αυτά θα μπορούσαν να είναι και ανεξάρτητα. Μια δεύτερη κριτική αφορούσε τους παράγοντες, οι οποίοι θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια διαδικασία πειθούς και εξ αυτής σε μια διαδικασία αλλαγής στάσεων. Έστω και αν τα χαρακτηριστικά της πηγής του μηνύματος (ηλικία, φύλο, κοινωνική ομάδα) δεν παρεμβαίνουν υποχρεωτικά στην επεξεργασία και την απομνημόνευση των πληροφοριών, τα ίδια αυτά χαρακτηριστικά μπορούν να συντελέσουν ώστε να δεχθούμε ή να αρνηθούμε τις απόψεις τις οποίες αυτή υποστηρίζει.

Το τρίτο στάδιο των ερευνών σχετικά με τις επιπτώσεις των Μέσων, βασιζόταν στο γεγονός ότι υπάρχει τελικά ελάχιστη σχέση μεταξύ απομνημόνευσης ενός μηνύματος και της αλλαγής στάσης, διότι η συμπεριφορά του ανθρώπου είναι ακόμη πιο περίπλοκη. Η προσέγγιση της πειθούς με όρους εκμάθησης του μηνύματος, θεωρήθηκε πλέον ξεπερασμένη. Αντ' αυτού ενισχύθηκαν θεωρίες που επικεντρώθηκαν στη δημιουργία του μηνύματος και έπειτα στις διαδικασίες επιρροής. Μια από τις πλέον επίκαιρες θεωρίες κατασκευής ενός μηνύματος, είναι η θεωρία της Πλαισίωσης.

Η εισαγωγή του όρου «πλαίσιο» (frame) οφείλεται στον ανθρωπολόγο Gregory Bateson (1972, σελ. 187) ο οποίος χρησιμοποίησε τον όρο για να περιγράψει το περικείμενο (context), στο οποίο λαμβάνει χώρα μια διάδραση, θεωρώντας ότι τα πλαίσια αποτελούν οργανωτικές αρχές νοήματος. Στο εσωτερικό του εκάστοτε περικειμένου οι διαδρώντες αποστέλλουν μετα-μηνύματα,



προυκλήσις σε παιχνίσι («tis-is-riay») και όχι ως απειλή. Το μετα-μήνυμα «αυτο-είναι-παιχνίσι» αποτελεί το περιεχόμενο, την πλαίσισή της δράσης και μπορεί να αναδιατυπωθεί ως «οι δράσεις, στις οποίες εμπλεκόμαστε τώρα, δεν υποδηλώνουν αυτό, το οποίο θα υποδήλωναν», αίροντας την απειλή και προσανατολίζοντας τον αποδέκτη στο παιχνίδι.

Έτσι το πλαίσιο ορίζει πώς θα έπρεπε να γίνουν αντιληπτές οι επικοινωνιακές πράξεις και σύμφωνα με τον Bateson ([1955, σελ. 192-194](#)) η λειτουργία του διαθέτει: Πρώτον εξαίρεση: με την ένταξη συγκεκριμένων μηνυμάτων ή δράσεων σε ένα πλαίσιο, εξαιρούνται κάποια άλλα συγκεκριμένα μηνύματα ή δράσεις. Δεύτερον ένταξη: με την απένταξη κάποιων συγκεκριμένων μηνυμάτων ή δράσεων από ένα πλαίσιο, εντάσσονται κάποια άλλα μηνύματα ή δράσεις. Κατά τον Bateson, παρά το γεγονός ότι από τη θεωρία των συνόλων οι παραπάνω παραδοχές είναι συνώνυμες, απαιτείται ξεχωριστή αναφορά σε αυτές, λόγω ψυχολογικής προσέγγισης. Το πλαίσιο ενός εκθέματος, εάν θεωρεί ότι το έκθεμα το ίδιο αποτελεί ένα μήνυμα προς την αντίληψη του θεατή, ορίζει και στρέφει την προσοχή του στο ίδιο το έκθεμα και όχι στον περιβάλλοντα χώρο. Τρίτον προκείμενες (premises): Χρησιμοποιώντας την αναλογία της φωτογραφίας (pictureframe) τα πλαίσια εμπεριέχουν τρόπους ερμηνείας υπό συγκεκριμένες προκείμενες, για συγκεκριμένα ζητήματα, οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται αυτούσιες για την ερμηνεία άλλων ζητημάτων. Τέταρτον μετα-επικοινωνία: Κάθε μήνυμα, το οποίο ορίζει ένα πλαίσιο, διαθέτει εξ ορισμού οδηγίες προς τον παραλήπτη ή τον βοηθά στην κατανόηση του μηνύματος μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο.

Βασιζόμενος στον Bateson, ο κοινωνιολόγος Ervin Goffman ([1974](#)) θεώρησε ότι το κομβικό σημείο στην ανάλυση των πλαισίων, αποτελεί το «κλειδί αποκωδικοποίησης» (key). Στον Bateson, η αποκωδικοποίηση ήταν πιο απλή, καθώς στην ανθρώπινη επικοινωνία ενυπάρχει πληθώρα δραστηριοτήτων και επομένως πληθώρα «κλειδιών». Έτσι η ανάλυση των πλαισίων παύει να αποτελεί αποκωδικοποίηση της φυσικής αντίδρασης και ανάγεται σε συστηματική μελέτη του ανθρώπινου λόγου. Ο Goffman ([1974](#)) θεωρεί ότι, όταν το άτομο αναγνωρίζει ένα συγκεκριμένο γεγονός τείνει να ενεργοποιεί κατά την αντίδρασή του επί του γεγονότος ένα ή περισσότερα πλαίσια, τα οποία ονομάζει «frameworks» ή «σχήματα ερμηνείας» (schemata of interpretation), στα οποία το άτομο εκτίθεται, και τα οποία χρησιμοποιεί, χωρίς να γνωρίζει απαραίτητα την ύπαρξή τους ή τις εκφάνσεις τους.

Η πλαίσισή εμπεριέχει δύο βασικές λειτουργίες: την επιλογή (select) και τον υπερτονισμό (salience). Ο όρος «επιλογή» αναφέρεται στα μέρη της πληροφόρησης, τα οποία προωθούνται προς έκθεση και ο «υπερτονισμός» αναφέρεται στον τρόπο που ένα συγκεκριμένο μέρος της πληροφορίας θα είναι πιο αξιοσημείωτο, βαρυσήμαντο ή αξιοσημείωτο στο κοινό ([Entman, 1993; Samaras, 2002](#)). Η χρήση υπερτονισμού, ενώ παράλληλα στρέφει την προσοχή σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα με συγκεκριμένα θραύσματα (facets) πληροφόρησης, σηματοδοτεί την απόσπαση της προσοχής από κάποιες άλλες παραμέτρους του ζητήματος, μια λειτουργία που είχε περιγράψει και ο Bateson στην αναλογία του «φωτογραφικού πλαισίου».

Ένα ερμηνευτικό σχήμα (ή πλαίσιο) εμπεριέχει κοινωνικές νόρμες, ή αλλιώς κανονιστικά πλαίσια, οι οποίες λειτουργούν ως κοινές ερμηνευτικές αρχές που υποβοηθούν την κατανόηση εντός μιας ομάδας ατόμων και υπογραμμίζουν τους «νόμιμους» κοινωνικούς σκοπούς ([Ruggie, 1998](#)) ενώ παράλληλα δημιουργούν συλλογικές προσδοκίες αναφορικά με τη συμπεριφορά τόσο μιας ομάδας, όσο και των μελών της ξεχωριστά ([Jepperson, Wendt & Katzenstein, 1996](#)).

Σειρά πειραματικών σχεδιασμών αναδεικνύουν τη λειτουργία των πλαισίων ως ρυθμιστή νοήματος, όπου τα πλαίσια κατέχουν τον ρόλο «κλειδί» στην κατανόηση ενός μηνύματος (ενδεικτικά [Bransford & McCarrell, 1974; Tversky & Kahneman, 1983; Kinder & Nelson, 2005; Van Hulst & Yanow, 2016](#)). Πέραν της ρυθμιστικής αυτής λειτουργίας, ο Lakoff ([2008](#)) θεωρεί ότι η διαδικασία της πλαίσισής αναφέρεται στη χρήση εκείνης της γλώσσας, που ταιριάζει στην ατομική κοσμοθεωρία (worldview) του αποστολέα ενός μηνύματος, καθώς η χρησιμοποιούμενη γλώσσα είναι ένας φορέας έκφρασης αλλά και ενεργοποίησης ιδεών, εισάγοντας έτσι την αναπόφευκτη σύνδεση μεταξύ δημιουργίας του μηνύματος και της ιδεολογίας του πομπού. Είναι επομένως η επίδραση των πλαισίων βέβαιη; Υπάρχουν περιπτώσεις όπου «διαμεσολαβούν» στην επίδραση των ερμηνευτικών σχημάτων;



ενουναμώνουν ή απουσαναμώνουν την επιρροή του πλαισίου (Lippig & Vliegenthart, 2007). Οι μεσοληρητες εοραζονται τούου σε ατομικό επίπεδο (individual-level moderators) όσο και σε επίπεδο περιβάλλοντος (contextual moderators).

Σε μια από τις πρώτες μελέτες της επίδρασης των μεσοληρητών, οι Miller και Fagley (1997) ανέδειξαν ότι η επίδραση των πλαισίων εξαρτάται από μεταβλητές όπως ο ορθολογισμός και η πιθανότητα επιτυχίας ενόψει μιας επιλογής ρίσκου. Υπό αυτή την οπτική, η παραμονή της χώρας στην Ευρώπη λειτουργεί ως «ρίσκο» αναφορικά με την ψήφιση ή μη των Μνημονίων και εξ αυτού γίνεται έκκληση στον «ορθολογισμό», δηλαδή στη λογική επιλογή. Επιπροσθέτως, οι Lecheler, deVreese & Slothus (2009) υποστήριξαν ότι ένας από τους βασικούς μεσοληρητές είναι η σημαντικότητα του ζητήματος (issue importance) για το άτομο, η οποία είναι διαφορετική για το καθένα και εξαρτάται από τις ατομικές του πεποιθήσεις. Σε αυτό συνηγορεί και η έρευνα των Bizer & Krosnick, (2001), όπου η σημαντικότητα φαίνεται να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προσβασιμότητα της πληροφορίας. Όσο πιο σημαντική είναι η πληροφορία στις ατομικές πεποιθήσεις, τόσο πιο εύκολα ανακαλείται. Επιπλέον, όσο πιο σημαντικό είναι ένα ζήτημα για το άτομο, τόσο περισσότερες πληροφορίες αναμένεται να έχει συλλέξει το ίδιο το συγκεκριμένο ζήτημα, τις οποίες θα χρησιμοποιήσει για την ανάπτυξη της δικής του επιχειρηματολογίας (Lecheler, deVreese & Slothus, 2009), παράγοντας έτσι ανταγωνιστικά ερμηνευτικά σχήματα. Σημαίνοντα ρόλο στην αποτελεσματικότητα ενός πλαισίου διαδραματίζουν και οι ατομικές αξίες. Σύμφωνα με τους Shen & Edwards (2005) οι ατομικές κεντρικές αξίες (core values) δύνανται να ενδυναμώνουν ή να αποδυναμώνουν την επίδραση ενός πλαισίου (βλ. επίσης Lecheler, Bos & Vliegenthart, 2015). Πιο συγκεκριμένα, οι αξίες, οι οποίες θεωρούνται σημαντικές για το άτομο και χρησιμοποιούνται συχνά, καθίστανται πιο εύκολα προσβάσιμες. Εάν για παράδειγμα ένα άτομο διαθέτει ισχυρές ανθρωπιστικές αξίες, η επίδραση ενός πλαισίου που τονίζει τον ανθρωπισμό θα είναι μεγαλύτερη, ενώ αντιθέτως η επίδραση ενός πλαισίου που τονίζει τον ατομισμό θα είναι περιορισμένη (Shen & Edwards, 2005).

Τέλος, σημαντικός παράγοντας στην επίδραση ενός πλαισίου είναι τα ανταγωνιστικά προς αυτό πλαίσια. Η υπερπληθώρα πληροφορόρησης και αντιθετικών απόψεων ενδέχεται να οδηγήσει περισσότερο σε σύγχυση παρά σε αποσαφήνιση, αποπροσανατολίζοντας έτσι τον πολίτη και δημιουργώντας μια αίσθηση σύγκρουσης. Τα πλαίσια βοηθούν στη λύση αυτής της σύγκρουσης, παρέχοντας θεωρήσεις για το ποια από τα ζητήματα ή τις απόψεις είναι σχετικά και σημαντικά και σε ποια θα έπρεπε να δίδεται λιγότερη σημασία (Sniderman & Theriault, 2004· Boeynaems, Burgers, Konijn & Steen, 2017). Έτσι σπάνια διαφαίνεται αποκλειστικά ένα πλαίσιο, ενώ πολύ συχνά παρατηρείται η ύπαρξη πολλών διαφορετικών εναλλακτικών και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενων πλαισίων, καθώς ένα ζήτημα μπορεί να επαναπλαισιωθεί είτε προς επίρρωση είτε προς αποδόμηση της αρχικής πλαισίωσης. Ενδεχομένως όσο περισσότερα ανταγωνιστικά πλαίσια εμφανίζονται ταυτόχρονα για ένα ζήτημα, τόσο δυσχεραίνεται η επικράτηση ενός κυρίαρχου πλαισίου.

Εξ αυτών, ο τρόπος με τον οποίο οι ελληνικές εφημερίδες πλαισιώνουν κεντρικές έννοιες όπως το χρέος, η Ελλάδα ή η Ευρώπη αποκαλύπτει δύο βασικά ζητήματα: πρώτον, το κατά πόσο οι εφημερίδες ακολουθούν μια συγκεκριμένη ιδεολογική «γραμμή» και δεύτερον, με ποιο τρόπο επιλέγουν οι συντάκτες να πλαισιώσουν τα ζητήματα, παρέχοντας στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό ερμηνείες, αξιολογήσεις και νόημα. Για τον λόγο αυτό, αναλύθηκαν τα κύρια άρθρα των κυριακάτικων εκδόσεων πέντε γνωστών ελληνικών εφημερίδων (το Βήμα, η Καθημερινή, η Αυγή, ο Ριζοσπάστης και το Έθνος), οι οποίες έχουν διαφορετική ιδεολογική αφετηρία, δύο εβδομάδες πριν και δύο εβδομάδες μετά την ψήφιση του κάθε Μνημονίου. Μέσω ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου και κατασκευής εμπειρικά θεμελιωμένης τυπολογίας, συγκροτήθηκαν τα κύρια αφηγήματα των εφημερίδων αναφορικά με το ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον ανά χρονική (μνημονιακή) περίοδο. Στόχος είναι η ανάλυση της διασύνδεσης των κεντρικών κοινών θεμάτων που αναδύθηκαν από την ανάλυση: Του χρέους, της Ελλάδας και της Ευρώπης. Σε κάθε εφημερίδα και για κάθε χρονική περίοδο παρατίθενται τα κύρια αντιπροσωπευτικά αποσπάσματα και ακολουθεί η ανάλυσή τους.



περίοδος όπου οι εφημερίδες καλούνται να αναγνωρίσουν τους νέους «κύριους παίκτες» της Ευρώπης και να αξιολογήσουν την κατάσταση της χώρας καθώς η χώρα για πρώτη φορά έρχεται αντιμέτωπη με το ΔΝΤ, την ΕΚΤ και τους ευρύτερους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, ενδιαφέρον αποτελεί το πώς οι ελληνικές εφημερίδες συγκροτούν την εικόνα των οργανισμών αυτών και την επίδραση που θα έχουν οι οργανισμοί στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.

## Το Βήμα

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Αυτά δεν γράφονται για να δείχθει οι ο κ. Καραμανλής είχε αποθέματα αντιστάσεως στις πιέσεις των ξένων που συνδυάζουν την πολιτική μετά του ωφελίμου</i>	11/4/2010
<i>Φάντασμα της πτώχευσης</i>	18/4/2010
<i>Φτωχή χώρα με πλούσιους κατοίκους</i>	18/4/2010
<i>Το ΔΝΤ, οι νέοι κηδεμόνες μας θα έχουν τον βαρύνοντα λόγο</i>	18/4/2010
<i>Είναι επώδυνη η προσφυγή στο ΔΝΤ</i>	25/4/2010
<i>Αλλά το κυριότερο σημείο είναι η επαπειλούμενη μείωση των αποδοχών των εργαζομένων</i>	25/4/2010
<i>Η συνέχεια θα είναι καθοριστική για την χώρα, που είτε θα βαδίσει στον μονόδρομο της Ανάπτυξης είτε θα πρέπει να βάλει πωλητήριο στα νησιά της!</i>	25/4/2010
<i>Αφού ρυθμίσαμε προσωρινά τα χρέη μας, με βαρύτατο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, πρέπει να βρούμε και τα λεφτά με τα οποία μελλοντικά θα εξαγοράσουμε την ανεξαρτησία μας</i>	2/5/2010
<i>Ενώ πνιγόμαστε στα δανεικά, η κρατική ακίνητη περιουσία μένει αναξιόπιστη</i>	2/5/2010
<i>Προφανώς εκ λόγων απειρίας με πράξεις ή παραλείψεις, η πολιτική εξουσία ολισθαίνει στην αποτυχία</i>	2/5/2010
<i>Σήμερα παριστάμεθα μάρτυρες μιας διαρκούς απαξίωσης θεσμών και προσώπων.</i>	16/5/2010

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η συγκεκριμένη περίοδος αποτελεί μια περίοδο «απαξίωσης θεσμών και προσώπων», αναφερόμενη στη δημιουργία της «Τρόικα» και στη συμμετοχή του ΔΝΤ στη δανειοδότηση της Ελλάδας, ενός θεσμού ο οποίος είναι γνωστός για τις σκληρές πολιτικές λιτότητας που επιβάλλει. Γι' αυτό η προσφυγή της χώρας στο ΔΝΤ θεωρείται «επώδυνη» σε μια περίοδο όπου πάνω από την Ελλάδα πλανάται το «φάντασμα της πτώχευσης», σε μια χώρα όπου θεωρείται «φτωχή με πλούσιους κατοίκους» και «πνιγμένη στα δανεικά». Οι δανειστές πλαισιώνονται περισσότερο υπό όρους «τιμωρών» καθώς η Ελλάδα θα χρειαστεί να «εξαγοράσει την ανεξαρτησία της» από τους «κηδεμόνες» της.

Πιο «επιθετική» φαίνεται να είναι η κριτική του Έθνους έναντι της νέας πραγματικότητας.

## Το Έθνος

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Για μια ακόμη φορά αποδεικνύεται ότι η Γερμανίδα καγκελάρια αδυνατεί να καταλάβει ότι τα κράτη που θέλουν να διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο οφείλουν να πρωτοπορούν υπέρ της αλληλεγγύης έναντι των εταίρων τους και να μην επιδίδονται σε πρακτικές οι οποίες είναι αυταπόδεικτα εχθρικές για αυτούς</i>	11/4/2010
<i>Αυτονόητο είναι ότι η ευθύνη για τις εξελίξεις πέφτει σχεδόν αποκλειστικά στους ώμους της κυβέρνησης.</i>	25/4/2010

Η επιλογή της φορολογικής επιρροής έχουν αποσπαστεί ευρηκτικά και ευρύτερα αποτελέσματα ως προς την έκταση της φοροδιαφυγής και έχουν καταδείξει ότι αν το κράτος λειτουργούσε στοιχειωδώς αποτελεσματικά δεν θα είχαμε φτάσει εδώ που φτάσαμε.

16/5/2010

Τα ανωτέρω αποσπάσματα πλαισιώνουν περισσότερο τον «εξωτερικό παράγοντα», θεωρώντας ότι τόσο η Γερμανία, όσο και η ΕΚΤ και το ΔΝΤ είναι «εχθρικοί» απέναντι στην Ελλάδα, γεγονός που δε συνάδει με την ευρωπαϊκή φιλοσοφία, όπως αυτή είχε συγκροτηθεί στην απαρχή της ΕΕ. Η Ελλάδα φαίνεται «αποδυναμωμένη», με ισχυρούς «εχθρούς» αντί για συμμάχους στην Ευρώπη, όπου ουσιαστικά αποζητούν ένα και μόνο ζήτημα: την πλαισίωση της Ελλάδας ως «απειλή». Η «απειλή» αυτή, για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, έχει μόνο μια λύση, δηλαδή την επιβολή ισχυρών μέτρων λιτότητας

## Αυγή

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Ζητούν χιλιάδες απολύσεις εργαζομένων στο Δημόσιο, απελευθέρωση των απολύσεων</i>	11/4/2010
<i>Ζούμε στην δίνη πολιτικής και ηθικής κρίσης του ευρωπαϊκού χώρου.</i>	18/4/2010
<i>η κοινωνία μας μπορεί να αποδειχθεί προπομπός αντιστάσεων</i>	18/4/2010
<i>Η νεοφιλελεύθερη πολιτική του ΔΝΤ βυθίζει την οικονομία στην ύφεση, ακρωτηριάζει κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα</i>	25/4/2010
<i>το σχήμα ΔΝΤ-Ε.Ε. απειλεί να ρίξει την ελληνική οικονομία</i>	2/5/2010
<i>Κύμα κοινωνικής απόγνωσης και πολιτικής απογοήτευσης διαχέεται σε ολόκληρη την χώρα.</i>	9/5/2010
<i>τα μέτρα για να &lt;&lt;ξεφύγει το κράτος από τη χρεωκοπία&gt;&gt; ισοδυναμούν με μονόπλευρη χρεωκοπία των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων</i>	23/5/2010
<i>Η κρίση κάνει φθηνότερες τις αξίες στην Ελλάδα και πιο συμφέροντες της εξαγορές...</i>	23/5/2010

Η Αυγή, η οποία έχει αριστερό πρόσημο, επικεντρώνεται περισσότερο στις επιδράσεις του Μνημονίου στον κοινωνικό ιστό. Η κρίση θεωρείται ως κρίση πολιτικής και ηθικής του ευρωπαϊκού χώρου, με καθαρό «νεοφιλελεύθερο» προσανατολισμό, ο οποίος εν τέλει προωθεί τη χρεοκοπία των «ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων» ώστε να αποφευχθεί η ονομαστική χρεοκοπία του κράτους. Η κριτική της Αυγής στρέφεται και κατά του ΔΝΤ, αλλά και της ολότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς προσανατολίζονται στην ύφεση, ακρωτηριάζοντας κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Εξ αυτών, η Αυγή αρθρώνει έναν ιδεολογικό αντιμνημονιακό λόγο, γεγονός κατανοητό δεδομένου ότι η συγκεκριμένη εφημερίδα αποτυπώνει ιδεολογικά τον ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος βρίσκεται στον αντιμνημονιακό άξονα και στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο απολαμβάνει την είσοδό του στο ελληνικό Κοινοβούλιο. Έτσι, η Αυγή θεωρείται ως η επέκταση της στρατηγικής επικοινωνίας του ΣΥΡΙΖΑ, υπογραμμίζοντας το κοινωνικό κόστος που θα έχει η ψήφιση του πρώτου Μνημονίου στην Ελλάδα.

## Ριζοσπάστης

Η ισχυρότερη και πιο «ιδεολογική» κριτική παρατηρήθηκε στα αποσπάσματα του Ριζοσπάστη, ο οποίος ναι μεν έβαλλε κατά της συγκυβέρνησης, αλλά «τοποθέτησε» την κρίση κυρίως στο πλαίσιο του ιμπεριαλισμού.

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Καμιά ανοχή και υπακοή στους ιμπεριαλιστικούς οργανισμούς της ΕΕ, του ΝΑΤΟ, του ΔΝΤ.</i>	25/4/2010

<i>Για να πείσουν τον κόσμο για τη δήθεν αναγκαιότητα των μέτρων, μιλάνε σε όλους τους τόνους για τη μεγάλη διόγκωση του δημόσιου χρέους, για τους κινδύνους πτώχευσης.</i>	25/4/2010
<i>Αυτά τα ελλείμματα του δημοσίου οι κυβερνήσεις – υπηρέτες της άρχουσας τάξης προσπαθούν να τα καλύψουν με τη μέθοδο του κρατικού δανεισμού.</i>	25/4/2010
<i>Η κάθε χώρα θεωρείται «πελάτης», για τον οποίο ισχύουν όροι και προϋποθέσεις δανεισμού, ανάλογα με την αξιολόγηση που κάνουν οι τράπεζες.</i>	25/4/2010
<i>Ο φαύλος κύκλος της πολιτικής στήριξης του κεφαλαίου – ελλείμματα – δανεισμός είχε ως αποτέλεσμα το δημόσιο χρέος να φτάσει σε εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ.</i>	25/4/2010
<i>Αυτοί λοιπόν που ευθύνονται αυτοί πρέπει και να πληρώσουν. Γιατί τα χρήματα και τον πλούτο τον έχουν, υπάρχει. Πτώχευση λοιπόν τα μονοπώλια, οι όμιλοι, το κεφάλαιο δεν πρόκειται να πάθουν!</i>	25/4/2010
<i>οι διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και το ΔΝΤ για την επιβολή αντιλαϊκών μέτρων και η σαφής επιλογή της κυβέρνησης να μεταφέρει τα βάρη της κρίσης στις πλάτες των εργαζομένων</i>	25/4/2010
<i>Θέλουν να βάλουν το λαό, που τον ξεζουμίζουν κυριολεκτικά, να συζητάει για την «κακιά» Γερμανίδα Μέρκελ, για τον «ευγενικό» Γάλλο Σαρκοζί, για τον «προοδευτικό μαύρο» Ομπάμα, για τον «γλαφυρό φασίστα» Μπερλουσκόνι και τον «φλεγματικό» Μπράουν</i>	25/4/2010
<i>Δε θα πέσουμε στην παγίδα να επιλέγουμε ιμπεριαλιστική δύναμη. Στα παιχνίδια που παίζονται σε βάρος του ελληνικού λαού είναι όλοι τους συνένοχοι.</i>	25/4/2010

Ο Ριζοσπάστης, ως η δημοσιογραφική «φωνή» του ΚΚΕ, θεωρεί ότι η συζήτηση για τη διόγκωση του δημοσίου χρέους και για τους κινδύνους πτώχευσης αποτελούν απλά προσπάθειες «πειθούς» ώστε αυτά τα ελλείμματα του δημοσίου «οι κυβερνήσεις-υπηρέτες της άρχουσας τάξης προσπαθούν να τα καλύψουν με τη μέθοδο του κρατικού δανεισμού». Θεωρείται ότι με αυτό τον τρόπο το χρέος απογυμνώνει το κράτος από την έννοια της ισχύος και το τοποθετεί στη θέση του «πελάτη, για τον οποίο ισχύουν όροι και προϋποθέσεις δανεισμού». Ο Ριζοσπάστης απονομιμοποιεί το εγχώριο πολιτικό σύστημα και θεωρεί ότι η κρίση είναι ιμπεριαλιστική και βαθιά συστημική, όπως δηλαδή είχε τοποθετηθεί το ΚΚΕ στην κοινοβουλευτική συζήτηση περί ψήφισης του πρώτου Μνημονίου<sup>[1]</sup>.

### Δεύτερη Περίοδος: 21/01/2012 – 11/03/2012

Το δεύτερο Μνημόνιο ψηφίστηκε στην ελληνική Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 και θεωρήθηκε ως ιδιαίτερα σκληρό με πληθώρα αντι-κοινωνικών μέτρων, τα οποία εισήχθησαν στην ελληνική πραγματικότητα από μια ιδιότυπη μορφή κυβέρνησης. ΠΑΣΟΚ και ΝΔ «συμμαχούν» στη συγκυβέρνηση υπό τον κ. Λουκά Παπαδήμο ως Πρωθυπουργό, ο οποίος δεν έχει εκλεγεί απευθείας από τον ελληνικό λαό.

### Το Βήμα

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>όλο και περισσότεροι είναι εκείνοι που θα προβλέπουν ότι στο τέλος η κρίση θα ξεπερασθεί και η χώρα θα εισέλθει σε φάση ταχείας ανάπτυξης</i>	29/1/2012
<i>Τρώμε με δανεικά και υπογράφουμε επιταγές χωρίς αντίκρισμα</i>	12/2/2012
<i>Οι εξευτελισμοί που υφιστάμεθα ως χώρα και ως λαός είναι ασφαλώς συνέπεια των δικών μας πράξεων</i>	19/2/2012



<i>Έτσι η οικονομική (και κατ'επέκτασιν και η κοινωνική) ζωή μας αστυνομεύεται εφεξής, οίσοι οι ξένοι δανειστές θέλουν να πάρουν τα λεφτά τους.</i>	26/2/2012
<i>Από τους μη έχοντες το Κράτος πήρε ήδη πολλά σε χρήμα.</i>	26/2/2012
<i>Η σημερινή κατάσταση είναι η φυσική συνέπεια μιας αλόγιστης σπατάλης, πίσω από τις πλάτες του λαού.</i>	11/3/2012

Το Βήμα, το οποίο κινείται στον κεντρικό χώρο, υποστηρίζει ουσιαστικά τη ρητορική του ΠΑΣΟΚ[2], όπως αυτή είχε καταγραφεί από προηγούμενες αντίστοιχες έρευνες στον κοινοβουλευτικό λόγο. Το Βήμα, ως επί το πλείστον, κινείται σε δύο κατευθύνσεις, γνωστές και από την ανάλυση του κοινοβουλευτικού λόγου. Η πρώτη αφορά την εσωτερική της υπαιτιότητας, κατά το «όλοι μαζί τα φάγαμε», δηλαδή η διασπορά της ευθύνης σε όλο το κοινωνικό φάσμα, αποπροσανατολίζοντας έτσι τους αναγνώστες από την επικέντρωση της ευθύνης στις πολιτικές πρωτοβουλίες και αποφάσεις. Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά τη συγκρότηση της εικόνας των «άλλων», των «Ευρωπαίων» και κυρίως των «Γερμανών». Οι «ξένοι θέλουν να πάρουν τα λεφτά τους», «οι μεγαλύτερες υποθέσεις διαφθοράς στην Ελλάδα έχουν πρωταγωνιστές Γερμανούς», όμως «η κρίση θα ξεπεραστεί και η χώρα θα εισέλθει σε φάση ταχείας ανάπτυξεως». Τα αποσπάσματα αυτά δεν ασκούν κριτική στην πολιτική αποδοχή της λογικής των Μνημονίων, αλλά εξοστρακίζει την ευθύνη στην ευρύτερη κοινωνία και στο ασαφές οικοδόμημα των «άλλων».

### Το Έθνος

Στο ίδιο περίπου μοτίβο κινείται και το Έθνος, σε μια προσπάθεια εσωτερικής της ευθύνης και παράλληλα παροχής στήριξης στη συγκυβέρνηση και πρωτίστως στη ΝΔ.

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Επανελημμένως, όμως έχει υπογραμμιστεί από εκπροσώπους του Μηχανισμού Στήριξης αλλά και τους επικεφαλής της Τρόικας ότι οι αντοχές του ελληνικού λαού για φορολογικές επιβαρύνσεις και εισοδηματικές περικοπές έχουν εξαντληθεί.</i>	15/1/2012
<i>Αισιοδοξία εξελίσσεται, σύμφωνα με όλες τις πληροφορίες, η διαδικασία για την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους.</i>	22/1/2012
<i>Δύο χρόνια τώρα εκείνο στο οποίο όλοι συμφωνούμε είναι ότι δεν υπάρχουν ελπίδες να ξεφύγουμε από την δίνη της κρίσης</i>	22/1/2012
<i>η κύρια ευθύνη για την κατάσταση στην οποία έχουμε περιέλθει είναι πρωτίστως δική μας.</i>	29/1/2012
<i>επισημαίνεται από τα πλέον αρμόδια χείλη, όπως της Μέρκελ, του ΟλιΡεν και άλλων θεσμικών στελεχών της κοινότητας, ότι η συνταγή που χρησιμοποίησαν στην περίπτωση μας δεν ήταν ενδεδειγμένη.</i>	29/1/2012
<i>Είναι πολλά και μεγάλα τα σφάλματα στα οποία μας οδήγησαν ο πολιτικός κόσμος και πρωτίστως τα δύο κόμματα εξουσίας</i>	5/2/2012
<i>Αλλά η προσπάθεια για έξοδο από την κρίση θα συνεχίσει να είναι αναποτελεσματική όσο θα επικρατεί η κοντόφθαλμη λογική της συνεχούς λιτότητας.</i>	26/2/2012
<i>να επιβάλλουν την αυστηρότερη ή και ασφυκτιότερη επιτήρηση</i>	4/3/2012
<i>και ενδεικτικό των διαθέσεων τους είναι το γεγονός ότι θεωρούν ανεπαρκή τον ήδη ασκούμενο έλεγχο από την τρόικα.</i>	4/3/2012
<i>Δεν πρόκειται να υπάρξει η παραμικρή διάθεση υποχώρησης από πλευράς εταίρων και δανειστών μας είναι στην εφαρμογή της δανειακής σύμβασης</i>	11/3/2012



ρητορική αυτή καθώς αναφέρει ότι «ουσ χρόνια τώρα συμφωνούμε ότι δεν υπάρχουν ελλείψεις να ξεφυγούμε από την σιγή της κρίσης» και ουσιαστικά υποστηρίζει ότι «η συνταγή που χρησιμοποιήσαν στην περίπτωση μας δεν ήταν ενδεδειγμένη».

Ενδιαφέρον αποτελεί η αναγνώριση ότι τα «μεγάλα σφάλματα» προέρχονται από τον πολιτικό κόσμο και «πρωτίστως τα δύο κόμματα εξουσίας», αλλά παράλληλα θεωρείται ότι «η ευθύνη είναι πρωτίστως δική μας». Επιπροσθέτως, στα ανωτέρω αποσπάσματα ενυπάρχει και μια αίσθηση «αισιοδοξίας» για την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους. Η κριτική του Έθνους επικεντρώνεται επίσης κατά των επιπρόσθετων μέτρων λιτότητας και η εταίροι πλαισιώνονται υπό όρους «σκληρότητας», αυστηρού ελέγχου και επιβολής της βούλησής τους στην ελληνική πολιτική σκηνή.

## Αυγή

Η Αυγή διατηρεί την αντιμνημονιακή της ρητορική και παράλληλα ασκεί ισχυρή κριτική στη συγκυβέρνηση και στον Πρωθυπουργό Λ. Παπαδήμο.

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>ο Κ. Παπαδήμου έχει παραδοθεί στους πιστωτές, όμηρος του ρωμαϊκού αντιδημοκρατικού αποφθέγματος</i>	15/1/2012
<i>Το πρόβλημα όμως της συγκυβέρνησης δεν είναι οργανωτικό, είναι πολιτικό.</i>	22/1/2012
<i>Η δανειακή σύμβαση υπογράφεται τις επόμενες εβδομάδες. Προσθέτει νέα, δυσβάστατα χρέη και επιβάλλει &lt;&lt;κούρεμα&gt;&gt; μισθών και κοινωνικών δικαιωμάτων.</i>	22/1/2012
<i>Η &lt;&lt;ισχυρή Ελλάδα&gt;&gt; μετατρέπεται σε εκβιαζόμενη χώρα περιορισμένης κυριαρχίας.</i>	29/1/2012
<i>Ξηλώνονται τα δικαιώματα των εργαζομένων</i>	5/2/2012
<i>Οι πολιτικοί αρχηγοί των συγκυβερνώντων κομμάτων και ο πρωθυπουργός είναι συνυπεύθυνοι για το προδιαγραφόμενο έγκλημα</i>	5/2/2012
<i>Η Ν.Δ. συνυπέγραψε το νέο, σκληρότερο Μνημόνιο, που είναι μήτρα της πολιτικής και κοινωνικής κρίσης</i>	12/2/2012
<i>η τρόικα με τις πολιτικές που επιβάλλει καταδικάζει το ήδη ετοιμόρροπο και απαξιωμένο πολιτικό σύστημα.</i>	19/2/2012
<i>Οι τρικανοί σχεδιαστές θα επιχειρήσουν να κατασκευάσουν &lt;&lt;νέα κόμματα&gt;&gt;, ακραιφνούς μνημονιακής προσήλωσης</i>	19/2/2012
<i>το εκβιαστικό δίλημμα που στήνουν ο Σόιμπλε και η παρέα του: &lt;&lt;Μνημόνιο και ευρώ ή δραχμή και χάος&gt;&gt;!</i>	19/2/2012
<i>Οι ευρωπαϊκοί λαοί συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο ότι στο &lt;&lt;ελληνικό πρόβλημα&gt;&gt; δεν είναι η εξαίρεση.</i>	19/2/2012
<i>Οι Έλληνες δεν είμαστε απομονωμένοι! Δεν είμαστε το μαύρο πρόβατο!</i>	19/2/2012
<i>Οι δυνάμεις του μνημονιακού κατεστημένου θα επιχειρήσουν να ανασυγκροτήσουν, με νέα μορφή, του καταρρέοντα χώρο του αρχηγικού δικομματισμού.</i>	26/2/2012

Πιο συγκεκριμένα ασκείται κριτική στον κ. Παπαδήμο, ο οποίος θεωρείται ότι παραδόθηκε «στους πιστωτές, όμηρος του ρωμαϊκού αντιδημοκρατικού αποφθέγματος» και της ΝΔ, όπου συνυπέγραψε το Μνημόνιο που αποτελεί «τη μήτρα της πολιτικής και κοινωνικής κρίσης». Επιπροσθέτως συμπληρώνει την αντικυβερνητική της ρητορική θεωρώντας ότι «οι πολιτικοί αρχηγοί των συγκυβερνώντων κομμάτων και ο πρωθυπουργός είναι συνυπεύθυνοι για το προδιαγραφόμενο έγκλημα», το οποίο ουσιαστικά αποτυπώνεται στο δίλημμα «Μνημόνιο και Ευρώ ή δραχμή και χάος». Η δανειακή σύμβαση, που υπεγράφη για να αντιμετωπίσει



## Ριζοσπάστης

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>το καθεστώς των αλληπάλληλων εκβιασμών και της συνεχούς τρομοκράτησης των εργαζομένων με πρόσχημα την καταβολή της μίας ή της άλλης δόσης που γνωρίσαμε για την εφαρμογή του πρώτου Μνημονίου, θα μονιμοποιηθεί και θα ενταθεί ακόμα περισσότερο.</i>	19/2/2012
<i>το κόστος που πληρώνουν τώρα οι εργαζόμενοι για το ξεπέραςμα της κρίσης υπέρ του κεφαλαίου θα ενταθεί ακόμα περισσότερο αν συνεχιστεί η κρίση</i>	19/2/2012
<i>την πρόθεση των κυβερνώντων και όσων στηρίζουν το μνημόνιο, να οδηγήσουν στην πλήρη χρεοκοπία και την πτώχευση τα λαϊκά νοικοκυριά, το βλέπουμε όλοι μας καθημερινά.</i>	19/2/2012
<i>Επιδιώκει με την τρομοκρατία και το δίλημμα «ευρώ ή δραχμή» να υποτάξει τους εργαζόμενους, ώστε να αποδεχθούν: Τη νέα απόλυτη μείωση μισθών και συντάξεων</i>	26/2/2012
<i>Η παραμονή της χώρας στη ζώνη του ευρώ δεν εξαρτάται από τις αιματηρές θυσίες του ελληνικού λαού. Σχετίζεται με το βάθεμα της ανισομετρίας στην Ευρωζώνη, την απειλή εκδήλωσης νέας κρίσης στην ΕΕ</i>	26/2/2012
<i>οι πολιτικοί εκπρόσωποι των καπιταλιστών αξιοποιούν τις καταστροφικές για το λαό συνέπειες της στρατηγικής που υπηρετούν για να προχωρήσουν ένα βήμα πιο πέρα την επίθεση στους εργαζόμενους και στα άλλα λαϊκά στρώματα.</i>	4/3/2012
<i>οι εταίροι προχωρούν στην θέσπιση αυστηρότερων δημοσιονομικών κανόνων, με δραστικές περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες και νέα, ακόμα μεγαλύτερη λεηλασία στα λαϊκά εισοδήματα.</i>	4/3/2012
<i>Επειδή η κρίση είναι βαθιά και η ανάπτυξη που θα ακολουθήσει θα είναι αναιμική, προπομπός της επόμενης κρίσης. Επειδή ο καπιταλισμός ό,τι ήταν να δώσει στο λαό το έδωσε.</i>	11/3/2012

Ο Ριζοσπάστης διατηρεί την ισχυρή αντι-μνημονιακή του κριτική, όπως και την πρώτη περίοδο, θεωρώντας ότι το καθεστώς «τρομοκράτησης» και «εκβιασμών» όχι μόνο συνεχίζεται αλλά εντείνεται, καθώς «οι πολιτικοί εκπρόσωποι των καπιταλιστών... προχωρούν ένα βήμα πιο πέρα την επίθεση στους εργαζόμενους και στα άλλα λαϊκά στρώματα». Η αποδόμηση της συγκυβέρνησης από τον Ριζοσπάστη βασίζεται στο επιχείρημα ότι γενικότερα το «κεφάλαιο» δεν αποδέχεται πλέον ανεξάρτητες κυβερνήσεις, αλλά «τοποθετεί» κυβερνήσεις φιλικές προς τις μεταρρυθμίσεις που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των «καπιταλιστών». Το δίλημμα «Ευρώ ή Δραχμή» που τίθεται από τους εταίρους, αποσκοπεί στη «υποταγή των εργαζομένων» και ουσιαστικά στην «απόλυτη μείωση μισθών και συντάξεων». Ο Ριζοσπάστης, επομένως, διατηρεί την πλαισίωση της κρίσης ως «ιμπεριαλιστική» και «συστημική» θεωρώντας ότι η κρίση είναι «σχεδιασμένη» προς όφελος των «καπιταλιστών», οι οποίοι μέσω διλημάτων και απειλών επιχειρούν να επιτύχουν μειωμένο εργατικό κόστος και έτσι «μεγαλύτερη λεηλασία στα λαϊκά εισοδήματα».

### Τρίτη περίοδος (12/07/2015 –23/08/2018)

Η τρίτη περίοδος αφορά το χρονικό διάστημα πριν και μετά την ψήφιση του τρίτου Μνημονίου στην Ελλάδα. Είχε προηγηθεί η εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ και η δημιουργία συγκυβέρνησης με τους ΑΝΕΛ, το δημοψήφισμα το οποίο ερμηνεύθηκε από πολλούς ως δημοψήφισμα υπέρ ή κατά της παραμονής της χώρας στην Ευρώπη και τέλος, η φιλο-μνημονιακή μεταστροφή του ΣΥΡΙΖΑ και των ΑΝΕΛ. Από την ανάληψη των καθηκόντων των ΑΝΕΛ [1] φάνηκε ότι η μεταστροφή αυτή οδήγησε τον πολιτικό λόγο στο



## Το Βήμα

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Αυτό που μένει στο μυαλό των πολιτών είναι ότι η Αριστερά κάθε φορά που πλησιάζει τη βρύση παραπατάει και νερό δεν πίνει.</i>	2/8/2015
<i>ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ένας συνασπισμός κομμάτων και κινήσεων με διαφορετικές ιδέες αλλά έναν κοινό παρονομαστή: την απειρία.</i>	9/8/2015
<i>Γεννάται έτσι η ελπίδα η έλευση της Αριστεράς στην εξουσία να σημάνει τον εκσυγχρονισμό του κράτους που επιχειρήσαν αλλά δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Ανδρέας Παπανδρέου και ο Κώστας Σημίτης.</i>	9/8/2015
<i>Είναι φανερό ότι η Ελλάδα χρειάζεται εκσυγχρονισμό σε όλα τα πεδία ανάπτυξης. Γι' αυτό και οι συνετοί Έλληνες έχουν δεχθεί τους &lt;&lt;υποχρεωτικούς εκσυγχρονισμούς&gt;&gt; που μας παρήγγειλαν οι &lt;&lt;κουτόφραγκοι&gt;&gt; της Δύσης.</i>	16/8/2015
<i>οι δημόσιοι μηχανισμοί ασχολούνται με το πως θα καταλήξουν στη συμφωνία με τους σαράφηδες για τα επιτόκια των δανείων που μας έχουν δώσει ξένοι κεφαλαιούχοι.</i>	16/8/2015
<i>Η κυβέρνηση ας ασχοληθεί με τα άμεσα προβλήματα και την ανάπτυξη της χώρας και ας αφήσει την ρύθμιση των προβλημάτων με τους σαράφηδες για τις νεότερες γενιές.</i>	16/8/2015

Το Βήμα επιτίθεται στην αριστερή κυβέρνηση καθώς θεωρεί ότι η Αριστερά «κάθε φορά που πλησιάζει τη βρύση παραπατάει και νερό δεν πίνει» ενώ παράλληλα ο ΣΥΡΙΖΑ κατηγορείται για «απειρία». Ασκείται έντονη κριτική για την εσωκομματική αντίδραση στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ, καθώς πιστεύεται ότι λειτουργεί αποπροσανατολιστικά αναφορικά με κεντρικά ζητήματα της ελληνικής κοινωνίας, όπως η ανάπτυξη. Από τα ανωτέρω αποσπάσματα, συνολικά, υπάρχει να μεν κριτική αλλά πλέον αυτή η κριτική προσανατολίζεται αποκλειστικά στη συγκυβέρνηση και όχι στο ουσιαστικό ζητούμενο, που είναι το ίδιο το Μνημόνιο. Καταγράφεται επομένως μια ευρύτερη εσωστρέφεια, καθώς η φιλο-μνημονιακή μεταστροφή του ΣΥΡΙΖΑ δεν άφησε αρκετό χώρο στην κριτική περί του νέου προγράμματος «διάσωσης».

## Το Έθνος

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Ισορροπούμε πάνω σε τεντωμένο σχοινί. Και δεν υπάρχουν περιθώρια για άλλες ευκαιρίες.</i>	19/7/2015
<i>Οι δύο εκλογικές αναμετρήσεις που διεξήχθησαν στη διάρκεια της κρίσης – το 2012 και τον περασμένο Ιανουάριο ικανοποίησαν τις πολιτικές φιλοδοξίες εκείνων που τις προκάλεσαν, αλλά στοίχισαν και στοιχίζουν ακριβά στον λαό.</i>	26/7/2015
<i>Η βασική του επιδίωξη ήταν-και όχι μόνο τώρα- η αποπομπή μας από την Ευρωζώνη.</i>	9/8/2015
<i>η έξοδος όμως από την κρίση δεν θα σημάνει απλώς την ακύρωση των σχεδίων του Σόιμπλε. Θα σημάνει την ήττα του.</i>	9/8/2015
<i>Για πολλοστή φορά αποδείχθηκε η αδυναμία του πολιτικού κόσμου να διαχειριστεί στοιχειωδώς συγκροτημένα μια κρίσιμη φάση της προβληματικής κατάστασης που ταλανίζει την χώρα</i>	16/8/2015
<i>Η ασυνέπεια μας ήταν τέτοια που επανειλημμένα υπερέβη τα όρια της αντοχής και της ανοχής των εταίρων μας.</i>	23/8/2015
<i>η μεγαλύτερη απειλή που διατρέχει η χώρα είναι να δημιουργηθεί και πάλι στους εταίρους μας η</i>	23/8/2015



μέλλον της. Ασκείται κριτική στη συγκυβέρνηση καθώς «οι δύο εκλογικές αναμετρήσεις...ικανοποίησαν τις πολιτικές φιλοδοξίες εκείνων που τις προκάλεσαν, αλλά στοίχισαν και στοιχίζουν ακριβά στον λαό» και θεωρείται ότι διαφάνηκε η αδυναμία του πολιτικού κόσμου να διαχειριστεί μια κρίσιμη φάση «της προβληματικής κατάστασης που ταλανίζει τη χώρα». Το Έθνος ασκεί μια πιο ήπια κριτική αυτή την περίοδο, επισημαίνοντας όμως ότι η «μεγαλύτερη απειλή...είναι να δημιουργηθεί και πάλι στους εταίρους μας η εντύπωση ότι αναβιώνουν πρακτικές ασυνέπειες», ενδεχομένως παραπέμποντας στην περίοδο επαναδιαπραγμάτευσης του χρέους από τη συγκυβέρνηση. Όπως και στο Βήμα, στα συγκεκριμένα αποσπάσματα δεν διαφαίνεται η επικέντρωση στο ίδιο το περιεχόμενο του Μνημονίου, αλλά στην αναγκαιότητα συμμόρφωσης προς τις υποδείξεις της τρόικα, καθώς «η έξοδος από την κρίση περνάει μόνο μέσα από τη συνεργασία με τους εταίρους και δανειστές μας», μια δήλωση που «συμβουλεύει» τη συγκυβέρνηση να μην κινηθεί μονομερώς αλλά να επιδιώξει τη σύμφωνη γνώμη των εταίρων και δανειστών.

## Αυγή

Τυπικά Αποσπάσματα	Ημερομηνία
<i>Η Γερμανία προσπάθησε να αμυνθεί, με τον Β. Σόιμπλε να επαναφέρει το σενάριο Grexit προσωρινά και την Αν. Μέρκελ να υποστηρίζει την πρόταση</i>	19/7/2015
<i>Οι Έλληνες έχουν στην κυριολεξία εξαντληθεί από τις άμεσες συνέπειες των μνημονιακών πολιτικών που εφαρμόστηκαν τα πέντε τελευταία χρόνια.</i>	26/7/2015
<i>Οι εκπρόσωποι θεσμών που δεν σέβονται δικαιώματα, την έννομη τάξη και την κυριαρχία μιας χώρας σαν να σεβάστηκαν την εσωτερική λειτουργία και τις ανάγκες ενός κόμματος και, μάλιστα, αριστεράς.</i>	2/8/2015
<i>Είναι πολλές και μεγάλες οι ευθύνες του κυρίαρχου πολιτικού συστήματος για την τωρινή κατάσταση μας</i>	16/8/2015
<i>Η Αριστερά είναι μια πολιτική, κοινωνική δύναμη που σταθερά αγωνίζεται, επιδιώκει αλλαγές στην πραγματικότητα χωρίς να &lt;&lt;ξεφεύγει&gt;&gt; από αυτήν.</i>	23/8/2015
<i>Η ΝΔ αντί να απευθύνει έναν πειστικό λόγο στους πολίτες, καταναλώνεται στην αναζήτηση μετεκλογικών συνεργασιών με τους πιθανούς εταίρους της να μετρούν των διαρροών της προς αυτήν.</i>	30/8/2015
<i>Η αέναη μάχη του &lt;&lt;παλαιού&gt;&gt; και του &lt;&lt;νέου&gt;&gt; εν προκειμένω αφορά την πορεία κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.</i>	6/9/2015
<i>Σε μια χώρα που αλλάζει, η Ν.Δ και το ΠΑΣΟΚ μένουν ίδιοι και απaráλλαχτοι.</i>	6/9/2015
<i>Η Ν.Δ είναι ένα κόμμα βαρόνων και βαρονέτων και η ηγεσία τους συμβιβάσθηκε μαζί του.</i>	6/9/2015
<i>η Ν.Δ δεν χτίζει το νέο. Επανιδρύει το παλιό και επαναφέρει το παρελθόν.</i>	6/9/2015

Από τα παραπάνω αποσπάσματα φαίνεται η σύγκρουση ανάμεσα στην εφημερίδα και δύο κεντρικούς άξονες, πρώτον, τους εταίρους και δεύτερον τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, με μια επικέντρωση στη ΝΔ. Αναφορικά με τον πρώτο άξονα, η Αυγή θεωρεί ότι η Γερμανία επανέφερε το ζήτημα του Grexit σε μια προσπάθεια άμυνας και γενικότερα οι Θεσμοί «δεν σέβονται δικαιώματα, την έννομη τάξη και την κυριαρχία μιας χώρας» κυρίως λόγω της «αριστερής» καταβολής της κυβέρνησης. Αναφορικά με τον δεύτερο άξονα, καταγράφεται επίθεση κατά της ΝΔ, θεωρώντας ενδεχομένως ότι η ισχυρότερη αντιπολίτευση θα ερχόταν από την ίδια (οι πρόσφατες εκλογές απέδειξαν το αληθές του σκεπτικού της Αυγής). Η Αυγή κατηγορεί τη ΝΔ ότι αντί να «απευθύνει έναν πειστικό λόγο στους πολίτες, καταναλώνεται στην αναζήτηση μετεκλογικών συνεργασιών με πιθανούς εταίρους της» και επιπροσθέτως υπογραμμίζει την «αέναη μάχη μεταξύ παλαιού και νέου» σε μια προσπάθεια να συσπειρώσει τις «νέες» δυνάμεις στον ΣΥΡΙΖΑ. Το φοβικό επιχείρημα ότι «η ΝΔ δεν χτίζει το νέο. Επανιδρύει το παλιό και επαναφέρει το παρελθόν» δε φάνηκε να είχε την απαραίτητη βαρύτητα ώστε το εκλογικό σώμα να απορροφηνατολιστεί από τη ΝΔ.

<p><i>Την ώρα που συντάξεις, μισθοί ξαναμπαίνουν στην προκρούστεια κλίνη, την ώρα που νέα φοροεπιδρομή βρίσκεται προ των πυλών, η κυβέρνηση διεκδικεί τη διευθέτηση του χρέους, του αναπτυξιακού πακέτου, την εξασφάλιση δηλαδή ζεστού χρήματος για το κεφάλαιο.</i></p>	12/7/2015
<p><i>Το πλαίσιο που συγκροτούν το κεφάλαιο, οι λυκοσυμμαχίες του και η εξουσία τους στην Ελλάδα, είναι αυτό που στέκεται ανάμεσα στο λαό και την ευημερία του.</i></p>	12/7/2015
<p><i>Η αναδιάρθρωση του χρέους προβάλλεται ως το φάρμακο για μια φιλολαϊκή έξοδο απ' την κρίση, ως μοχλός για να φτάσουμε στην «ανάπτυξη για όλους».</i></p>	12/7/2015
<p><i>Αναδιάρθρωση του χρέους σημαίνει για το λαό νέο, ακόμα πιο σκληρό, αντιλαϊκό μνημόνιο. Αυτό εξάλλου ζητά το ΔΝΤ</i></p>	12/7/2015
<p><i>Όποιες αλλαγές και αν γίνουν στον τρόπο και στο χρόνο αποπληρωμής, ο λαός θα συνεχίζει να πληρώνει ενώ δεν ευθύνεται</i></p>	12/7/2015
<p><i>Παραμύθια τέλος! Αποκαλύφτηκε ότι η ΕΕ είναι μία αντιδραστική, ιμπεριαλιστική συμμαχία, η οποία δεν αλλάζει με δημοψηφίσματα.</i></p>	19/7/2015
<p><i>Η λυκοσυμμαχία της ΕΕ, στην οποία υποκλίναστε, δεν υπήρξε ποτέ μια Ένωση της ειρήνης, της ιστιμίας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.</i></p>	19/7/2015
<p><i>Οι υποσχέσεις ότι το μνημόνιο αυτό οδηγεί στο ξέφωτο, γιατί συνδυάζεται με πακέτα ανάπτυξης και ρυθμίσεις για το χρέος, είναι στάχτη στα μάτια του λαού.</i></p>	26/7/2015
<p><i>Τώρα ο λαός αντιμετωπίζει μια χορωδία εκβιαστών απ' όλα τα άλλα κόμματα με μαέστρο την Κομισιόν και το Γιούρογκρουπ.</i></p>	26/7/2015

Ο Ριζοσπάστης διατηρεί την αντιμνημονιακή του κριτική και παράλληλα αρθρώνει τον ίδιο ιδεολογικό λόγο, όπως και στις προηγούμενες υπό εξέταση χρονικές περιόδους. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι τώρα επιτίθεται ευθέως και κατά του ΣΥΡΙΖΑ, θεωρώντας ότι χρειάστηκαν λιγότεροι από πέντε μήνες «για να κονιορτοποιηθεί η προπαγάνδα, με την οποία ο ΣΥΡΙΖΑ εξαπάτησε το λαό». Συνεχίζει την κριτική του ΚΚΕ περί «λυκοσυμμαχίας της ΕΕ» και ασκεί δριμεία κριτική στην ΕΕ θεωρώντας ότι είναι «μια αντιδραστική, ιμπεριαλιστική συμμαχία» και μάλιστα αποκαλεί τους δανειστές «μια χορωδία εκβιαστών... με μαέστρο την Κομισιόν και το Eurogroup». Η αρνητική πλαισίωση της ΕΕ οδηγεί στην αποδόμησή της και την ηθική της έκπτωση, κάτι που ο Ριζοσπάστης, και το ΚΚΕ, επιχειρούν συνεκτικά από το 2010.

### Αντί επιλόγου

Η ανάγνωση των αποτελεσμάτων «κατόπιν» εορτής είναι πολύ εύκολη. Η συστηματική καταγραφή όμως μερίδας του ελληνικού Τύπου υπογραμμίζει κάποια ενδιαφέροντα ζητήματα. Πρώτον, την σχεδόν απόλυτη επαλληλία μεταξύ του Τύπου και του ιδεολογικού χώρου όπου προέρχονται, αναζωπυρώνοντας τη διαμάχη περί της «ανεξαρτησίας» του Τύπου κυρίως εν μέσω κρίσης. Δεύτερον, την απουσία ουσιαστικού ελέγχου από τον Τύπο και την ανάλωσή του σε κοινότοπες κριτικές μικροκομματικού χαρακτήρα. Οι υπό μελέτη εφημερίδες δεν φάνηκε να ασκούν ιδιαίτερη κριτική στη λογική και το περιεχόμενο των Μνημονίων, αλλά αρκέστηκαν συχνά σε μια απλή περιγραφή των κομματικών τοποθετήσεων και στην πλαισίωση των ζητημάτων σύμφωνα με τις κομματικές επιταγές. Τρίτον, αναδύεται εκ νέου η ανασφάλεια του δημοσιογραφικού χώρου να αρθρώσει ουσιαστικό αντίλογο πέρα από τα κομματικά εσκαμμένα. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται τόσο στην «ένταση» της «γραμμής» όσο και από καθαρά βιοποριστικούς λόγους επιβίωσης σε ένα μιντιακό περιβάλλον που δεν άντεχε να αμφισβητηθεί.



Η συγκεκριμένη μελέτη, όπως όλες, έχει κάποιους περιορισμούς. Πρώτον, αναλύθηκαν συγκεκριμένες χρονικές περίοδοι, πολύ σημαντικές μεν, αλλά αποσπασματικές. Αυτή η επιλογή έγινε για τον καλύτερο έλεγχο του ερευνητικού αυτού έργου. Δεύτερον, αναλύθηκαν αποκλειστικά τα editorials ή κύρια άρθρα των εφημερίδων. Η επιλογή αυτή να μεν δεν αποτυπώνει την ευρύτερη θέση της εκάστοτε εφημερίδας, αποτυπώνει όμως την «γραμμή» της εφημερίδας, καθώς τα κύρια άρθρα και τα editorials δίνουν τον «τόνο» της εφημερίδας. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να αναδείξουν τα κυρίαρχα πλαίσια σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και να αποτυπώσουν το πώς τα κυρίαρχα πλαίσια αποδομήθηκαν και επαναπλασιώθηκαν.

## Βιβλιογραφία

- Barnett, M. (1999). Culture, strategy and foreign policy change: Israel's road to Oslo. *European Journal of International Relations*, 5(1), 5-36.
- Bizer, G. Y., & Krosnick, J. A. (2001). Exploring the structure of strength-related attitude features: The relation between attitude importance and attitude accessibility. *Journal of personality and social psychology*, 81(4), 566-586.
- Boeynaems, A., Burgers, C., Konijn, E. A., & Steen, G. J. (2017). The effects of metaphorical framing on political persuasion: A systematic literature review. *Metaphor and Symbol*, 32(2), 118-134.
- Bransford, J. D., & McCarrell, N. S. (1974). A sketch of a cognitive approach to comprehension: Some thoughts about understanding what it means to comprehend.
- Chong, D., & Druckman, J. N. (2007). Framing theory. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 10, 103-126.
- Druckman, J. N., & Nelson, K. R. (2003). Framing and deliberation: How citizens' conversations limit elite influence. *American Journal of Political Science*, 47(4), 729-745.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- Fagley, N. S., & Miller, P. M. (1997). Framing effects and arenas of choice: Your money or your life? *Organizational behavior and human decision processes*, 71(3), 355-373.
- Highhouse, S., & Paese, P. W. (1996). Problem domain and prospect frame: Choice under opportunity versus threat. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(2), 124-132.
- Iyengar, S. (1994). *Is anyone responsible?: How television frames political issues*: University of Chicago Press.
- Jepperson, R. L., Wendt, A., & Katzenstein, P. J. (1996). Norms, identity, and culture in national security. *The culture of national security: Norms and identity in world politics*, 33, 34.
- Kahneman, D., & Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk *Handbook of the fundamentals of financial decision making: Part I* (pp. 99-127): World Scientific.
- Kinder, D. R., & Nelson, T. E. (2005). Democratic debate and real opinions. *Framing American Politics*, 103-122.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*: University of Chicago press.
- Lecheler, S., Bos, L., & Vliegenthart, R. (2015). The mediating role of emotions: News framing effects on opinions about immigration. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 92(4), 812-838.



Lopez-Persem, A., Domenech, P., & Pessiglione, M. (2016). How prior preferences determine decision-making frames and biases in the human brain. *Elife*, 5, e20317.

Neale, M. A., & Bazerman, M. H. (1985). The effects of framing and negotiator overconfidence on bargaining behaviors and outcomes. *Academy of Management Journal*, 28(1), 34-49.

Payne, B. K. (2001). Prejudice and perception: The role of automatic and controlled processes in misperceiving a weapon. *Journal of personality and social psychology*, 81(2), 181.

Price, V., & Tewksbury, D. (1997). News values and public opinion: A theoretical account of media priming and framing. *Progress in communication sciences*, 173-212.

Rashkin, H., Singh, S., & Choi, Y. (2015). Connotation frames: A data-driven investigation. *arXiv preprint arXiv:1506.02739*.

Reese, S. D., Gandy Jr, O. H., & Grant, A. E. (2001). *Framing public life: Perspectives on media and our understanding of the social world*: Routledge.

Roszkowski, M. J., & Snelbecker, G. E. (1990). Effects of “framing” on measures of risk tolerance: Financial planners are not immune. *Journal of Behavioral Economics*, 19(3), 237-246.

Ruggie, J. G. (1998). What makes the world hang together? Neo-utilitarianism and the social constructivist challenge. *International organization*, 52(4), 855-885.

Samaras, A. N. (2002). Frames and framing in international relations. *Defensor Pacis*, 11, 71-96.

Shen, F., & Edwards, H. H. (2005). Economic individualism, humanitarianism, and welfare reform: A value-based account of framing effects. *Journal of communication*, 55(4), 795-809.

Slothuus, R., & De Vreese, C. H. (2010). Political parties, motivated reasoning, and issue framing effects. *The Journal of Politics*, 72(3), 630-645.

Sniderman, P. M., & Theriault, S. M. (2004). The structure of political argument and the logic of issue framing. *Studies in public opinion: Attitudes, nonattitudes, measurement error, and change*, 133-165.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1983). Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment. *Psychological review*, 90(4), 293.

Van Hulst, M., & Yanow, D. (2016). From policy “frames” to “framing” theorizing a more dynamic, political approach. *The American Review of Public Administration*, 46(1), 92-112.

[1] Λινκ

[2] Παραπομπή στο λινκ

[3] Η ΝΔ είχε καταψηφίσει το πρώτο Μνημόνιο θεωρώντας ότι «το Μνημόνιο δε βγαίνει» ενώ υπερψήφισε το δεύτερο Μνημόνιο με την αιτιολόγηση ότι «δεν θα αφήσουμε τη χώρα να πέσει στον γκρεμό».

5/21





Categories: Blog, Τελευταία Νέα 18 Σεπτεμβρίου, 2019

Tags: Papers Debt Free

#### Share this post



#### ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Γερμανία: «Σκιάδης» προϋπολογισμός για να καμφθούν οι περιορισμοί στο δημόσιο χρέος

#### ΕΠΟΜΕΝΑ



Τα Μνημόνια στην Ελλάδα: Το ιστορικό μιας συμμόρφωσης

## Related posts

**Κρίση Χρέους – Μνημόνια:**  
Επιστροφή στον Μεσαίωνα για τον κόσμο της εργασίας  
3 Μαΐου, 2020

**ΣΔΙΤ: Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα**  
24 Φεβρουαρίου, 2020

**Η ενεχυρίαση της ελληνικής δημόσιας περιουσίας σε ...έξι μέτρα για χάρη των δανειστών**  
14 Φεβρουαρίου, 2020

**Χρέος: Ένα παιχνίδι λέξεων**  
12 Φεβρουαρίου, 2020

**Γιατί η ΕΚΤ βλέπει το “πρόβλημα” να... χτυπάει στα νομίσματα**  
12 Φεβρουαρίου, 2020

**Ολική διαγραφή χρεών και ρευστοποίηση περιουσίας**  
8 Φεβρουαρίου, 2020

## Αφήστε μια απάντηση

Your email address will not be published. Required fields are marked \*



Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Δεν είμαι ρομπότ reCAPTCHA  
Απόρρητο - Όροι

Δημοσίευση σχολίου

## Δημοφιλή Άρθρα



[Τα δάνεια της Επανάστασης του 1821: Το χρέος, ο εμφύλιος και οι «ληστρικοί» όροι](#) Η προσωρινή κυβέρνηση, το 1824 και το 1825, χτυπάει την...

105 views



[Η ενεχυρίαση της ελληνικής δημόσιας περιουσίας σε...έξι μέτρα για χάρη των δανειστών](#) Ακίνητα και μετοχές δημοσίων εταιρειών στο υπερταμείο (...)

57 views

## Mainstream (Κυρίαρχη Άποψη)



[Δημόσιο χρέος και Εθνικές Εκλογές: Η περίπτωση της Ελλάδας](#)  
31 Ιανουαρίου, 2020



[Δημόσιο χρέος και Οικονομική Ανάπτυξη](#)  
31 Ιανουαρίου, 2020



[Δημόσιο χρέος και αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα](#)  
31 Ιανουαρίου, 2020



3 Μαΐου, 2020



Χρέος: Ένα παιχνίδι λέξεων

12 Φεβρουαρίου, 2020



Κρίση δημόσιου χρέους στην Ελλάδα

31 Ιανουαρίου, 2020